

КООПЕРАЦИЙН АРГА БОЛОМЖОНУУДЫН

[Үргэлжлэл. Эхнийн 1-дэхи нургал.]

Имагтал кооперативна худалдаа нь өөрийн хөрөнгийн үндсэн дээр байдалтай, худалдааны системийг гуримшуулж, үйлдвэрлэлийн ба оройноогоо эзэн гэгээх гэдэг мэдээлэл ажлаа хүндэ бүрдүүлэн хүмүүжүүлэх, шэнэ байдал байгуулдаг хүнүүдэд эдийн засгийн дээшлүүдийг өргө олгох.

Хорлоо онуудад, хууль багтаа тархашад аймгийн хууль гурвалын нэгд хубин хуудад кооперацийн элдэв түлээ шэнжлүүдэд элсүүлэн хэвээр үлдэгдэн байгаа. Доодо шатнаа эхлэхдээ байгуулагдсан хэдэн арбад түлээ кооперативууд, худао ажлын элдэв янзын продукци дэлгүүр дээр гаргадаг тэдний холбоонууд, нэгдэллүүд орон дотор байгуулагдсан, эгээрлэж юрын машиннуудыг, тухэрлэгүүдийг, барилгын малд рэнтнуудыг, гадаад, руда малдад, металлнуудыг хайлуулдаг, олонхон техникн орон ажуулагддаг элдэв хэрэгсэлүүдийг захиарилдаг, гутал ба хубсаа хунар өвдөг, тобшолон, обшестводо шухала хэрэгтэй бүхн юумэ хэдэ байгаа.

Хүн зонин хангалда тэрэ үеын кооперацийн ямар үүргэ дүүргэдг байһыэ ёһотой байнаар эгнэхэ хэрэгтэй. Тэдэ жэлүүдэд кооперативна статистикийн баримта мэдээлүүдэй ёһоор, гүрэнэй промшлын өсөнтийн үйлдвэрлэлийн хэрэгсэлүүдийн гол эр баранай 50-70 процинтэй эд хэрэгсэлүүдийн кооператив дамжуулагдан худалдагддаг хэн. Тэдэр хангал хуудодо бэшэ, харин хоо городтоо худалдаа наймаа хэдэ бэлэй. Хорлоо онуудад тэн багта кооперативууд ороон тарханай болон үлханай—35, ноһоной—40-өөд, хлогой—80, саахарын свейжн 90 процинтэй кооперативууд бэлдэгддг байа. Тархашад, үнэ шэнжлүүдэй худао ажлын элдэв хэрэгсэлүүдээр, үрнэ хурэнгоор хангалда коопераци бага бэшэ үүргэ дүүргэдг хэн.

Зүгөөр энэний удаан сагоо үргэлжлөөгүй байһанын халгалгаар, Гүрэнэй секторэй болон кооперативуудай хоорондох харилсааны таарамжалгүй байхада, зонилон захиралгын арга олоннууд үргэдгэдэхэ, обшествен ажабайдалай демократическэ үндэстэй хуурийн хэвээр гэдэг байхада, кооперацийн суртал хургал бууруу үргэдгэдэхэ, тэрэнэй үлдэв доошлуулдагдг, элдэв түлээ шэнжлүүдүүдийн хангалда байхада, Ажахын тоосоонгүйгөөр, демократическ үргэдгэдггүйгөөр ашаа харюулагддаг, өнөөдөө өнөөдөгөө хүтэлбэрлэгдэ үндэстэй кооперациян саваадаа худалдэ шадаагүй бэлэй. Тин тэрэ эршээс бууруула бууруулаар ажал ажуулагдга ажаа хэн.

Мүн лэ олон тоо ороо хүшэр түхээтэй худалтануудыг, бэрхшээлд тугбуудыг, мүн аграрна секторт хоро үргэдгэн уршагта ушар баримтауудыг колхозууд бээ дээрээ үзэе хэн. Тингэж ажахын уюомны хэдэ дахин томодохоо, хожомны хангалан таарха ушар баримтаууд тохёолдоо бэлэй. Олон тоодо колхозууд совхозууд болгодоо худалдагддаг байгаа. Олонхон ушарта хангалтагүй мүн бэлдэгдэ хүүнүүд хүтэлбэрлэхэ хүлээнэрийдэ дэжүүлэгдэдг хэн.

Зарим хүүнүүдэй дунэ зоргоороо аашалһан олон тоодо байгууланууд колхозуудай экономикадо хангалтагүй мүн үзэе үзүүлэн байгаа. Үйлдвэрлэлийн үргэдгэдгэй, али бүхн шэнжлүүдэй худалданууд, бүүс шадаар ажахын уюумны хэвээр үлдэгдэн, хоринон абаданууд, олоборилгоннуудыг хүтөөлгэж эхэ гарга хохидол ушаруулаһан байа хэн.

Колхозуудтай, кооперативна имээр халадаг байһанын хойшлонгоуд бүхидөө найм бэлдэж гэдэг ааб даа. Тэдэний бээдэ мүнөө болотороо мэдээлэбди. Тэдэний тоодо эдээ хоолой асуудалыг шиндхлэж үндэраага, арадай хэрэгсэлүүдийн олон эд баранай хоомо ба асаргиментын үсөөн үйлгэв ба хангалтын халбарин үшөөлөг бага байһан ушар орохо байна гэшээ. Энэний—ажалай хэрэгсэлдээгүй өнөөсүүд, материалны өнөөсүүдэй гэдэг мүн болно. Энэний нүүдэй үнүүдэ—хүтэлбэрлэн социальн шухала арга нүүсэлүүдэй горитойгоор хүлалдага мүн болно.

Хүүдүүдэ, коопераци түшээ найм хараа бодол бууруу байгаа гэжэ бидэ мүнөөдэр мэдэрэхэ ёһотойбид. Кооперативна худалдааны ленинскэ ёһотой арга олондоо хэ юм. Мандайда коопераци өөрөөр өөргөө арга боломжнуудыг гүйсэд дүүрэн бараагүй гэжэ олонхон XXVII сээд дээр өсөлтийн тэмдэглэгдэ бэлэй. Энэ асуудалаар сээд тодо ноһон харюу үгөө хэн. Коопераци хуудэ мүнөөнэй обшествен ажабайдала шухала үүргэ дүүргэдг аргатай, ёһотойн гэжэ манай саваанхи шэнжлэгдэ харуулан байа.

Кооперацийн худалдаа, тэрэнэй бүхн олон түлээ маягуудыг нэрлэхэ хэрэгтэй. Тингээдэ, шэнэ эрхэ байдал болон шэнэ хэрэгсэлүүдүүд хараадаа ажаа, нэрлэгдэхэ байһанын өнэ ааб даа. Бидэ хуушанай, аажиндээ өөдөгүдэй түлээ шухала муудай коопераци бэшэ, харин мүнөөнэй, өндэр соёл болосоруудтай, өө

дотороошээ, мүн гүрэнэй предпрятия болон организацинуудтайшээ үргэсөөр нэгдэнги коопераци байгуула ёһотойбид. Бидэнд эхэ ашаг үрээтэй, техниксэ талаараа найнаар эсбэгжэни, эрхим шаһартай продукци болон хангалга гэжэ шадха. Эсээр оройной болон гададын предпрятинуудтай мурьсэхэ аргатай коопераци хэрэгтэй болно бшуу. Кооперативна худалдааны үрда мүнөө нимэ үргэн арга боломжнуудыг нэрлэхэдэ, бидэ үү хүтэлбэрлэгд болгонобид бидэй бидэний үг зорилго энэ тодо, ойлгогшо—совет хүнүүдэй эрилет хэрэгсэлүүдүүдэй найнаар хангаха, материална имээлт өнөөсүүдүүдэй бэрхшээл олохо, бүхн экономика хэрэгсэлүүдэй хангалдаа худао ажлын үйлдвэрлэлийн тэрэнэй үйлдвэрлэлийн продукци хангалдаа ба худөөгөйхидэй худал байдал дээр хуудуулын тула урмашуулагуудыг шэнгалдаха хэрэг болно.

Энэний мэдэрэл, эдэбхи үүсэхэл, ухамай абуулга хүмүүжүүлэл, коопераци хадаа эдээ хоолой асуудалыг шиндхлэгдэ эд арадай хэрэгсэлүүдэй найм шаһартай эд бараа эхэ болгодогдо, хангалтын халбарин үргэдгэдэхэ, совет хүнүүдэй ажабайдал, ажуулагдга ба рэнтны эрхэ байдал наймааруулдаг горитой, туһаламжа үзүүлэхэ шадаалтай юм. Хэрэгсэлүүд эд бараан болон хангалтануудай эрилет мүнөө амар үргэсөөр худалдаа, тэрэл эрэгээр тэдэний ассортиментын саг үргэлжэ шэнжлэх ёһотой гэжэ таанад мэдэнэ хэ юмта, хүнүүдүүд.

Энэний хүтэлбэргэн ухамтай байха, али болохоо ухамтай ондо ондоогоор хандаха, нотагай эрхэ байдалыг гүсэд хангалда ажаа эрилет үйлдвэрлэгдэхэ үрда табина гэжэ шэнэ. Харин эдэл нимэ энэхэ шаһар кооперативуудта байна хэ юм.

Томо, дундуур ба бага предпрятинуудыг эгээр наймаар тааруулын тула кооперативна түлээ маягуудыг үргэсөөр хэрэгсэлгээ гэшээ шухала үдха шаһартай. Үсөөн зүйлүүдүүд, тухэрлэг болон приборнуудай олон янзынуудыг томо промшлын өсөнтийдэ бүтэн гарга хэрэгсэлүүдэй гэжэ бүүсэдэгдэ хэ юм. Хэмжээтэрэ бага проектын, барилгын, захиарилгын худалдмэринүүдэ хөөрөндөө хангалтай холбоотой бэрхшээлүүдүүдэ ажаа эрхлэгдэхэ найм мэдээлэгдэ байна. Уралан нарижуулагддаг дурадануудыг нэрлэгдэхэ, урлан найханай-шэнжлэгдэн, мүн эрдэм-техникын талаар зүбшөөл үгэхэ гэжэ мэтэ асуудалыг шиндхлэхэ гэжэ гэдэг. Иймэрхүү худалдмэрин томо предпрятинуудта олоогүй байха юм. Энэний эсэстэй үйлдвэрлэлийн ашаг үр доошлодог, саг ба мүнэг зөөри гэгээдэг байна. Нитын томо үйлдвэрлэлийн таарха эрэгээр нэрлэхэ аргатай кооперативна багшаг эмхинууд эдэ бүхн хүдэлмэринэ даанга ажаа аргатай гэшээ.

Нүүгөө тань—социальн асуудалнуудыг шиндхлэхэ бага бэшэ үдха шаһартай байха юм. Мэдэрлэгдэхэ элдэв хэмэ энэ жээний хэрэгтэй болдог олон талын үйлдвэрлэлийн хэрэгсэлүүдэ, кооперативна ажал абуулга хадаа бүхн хүн зонин, тэрэ тоодо багшаг городууд, поселегууд болон худао нотагай уудда, ажаалаар хангалгы найжаруула арга олгоно хэ юм. Кооперативуудта худалдаа, тэр бунуудтай олоо орошо эхэ болно, социальна халбарин хүтөөлгөн тула нотагай боджөөдүүдэй өнөөсүүдүүдэ эхэ болгоно.

Нүүдэй үнүүдэ, амар нэгэн шалтгаанаар гүрэнэй предпрятин болон организацинуудта тэдэний ажаалай хэрэгсэлүүдэ шадаагүй хүүнүүдэй үйлдвэрлэлийн болон хангалдаа халаадуула арга коопераци олгоһан мүн бшуу. Эдэний нэн түрүүн пенсионернууд, инвалидууд, гэрийнхэ ажал эрхлэгдэ эхэрлэгдэн, хуралдаг залуушуулу мүн болно.

Мүнөө бидэндэ олон түлээ маягуудай кооператив хэрэгтэй болно. Энэний үйлдвэрлэлийн хангалтын бүхн халбаринуудта шэнэ кооперативуудыг байгуула гэжэн удахата, хангалтын халбарин үшөөлөг бага байһан ушар орохо байна гэшээ. Энэний—ажалай хэрэгсэлдээгүй өнөөсүүд, материалны өнөөсүүдэй гэдэг мүн болно. Энэний нүүдэй үнүүдэ—хүтэлбэрлэн социальн шухала арга нүүсэлүүдэй горитойгоор хүлалдага мүн болно.

Хүүдүүдэ, коопераци түшээ найм хараа бодол бууруу байгаа гэжэ бидэ мүнөөдэр мэдэрэхэ ёһотойбид. Кооперативна худалдааны ленинскэ ёһотой арга олондоо хэ юм. Мандайда коопераци өөрөөр өөргөө арга боломжнуудыг гүйсэд дүүрэн бараагүй гэжэ олонхон XXVII сээд дээр өсөлтийн тэмдэглэгдэ бэлэй. Энэ асуудалаар сээд тодо ноһон харюу үгөө хэн. Коопераци хуудэ мүнөөнэй обшествен ажабайдала шухала үүргэ дүүргэдг аргатай, ёһотойн гэжэ манай саваанхи шэнжлэгдэ харуулан байа.

бэшэ, харин энэний үсэйн ажал абуулдаг тэрэлгээ болон эдэ мэтээр үг хүүр гаргажа, сүхал уураа хүрэдэг, юу хэрхээ ойлгоно яадаг хүнүүдэ харюу болно гэшээ.

Иймэ нэрлэгдэлтэ ба баталомжанууд урдан байһан юм гэжэ эдэ нүхэдтэ хэлэхэ байна. Имагтал нимэ шалтгаанууд урдан кооперация муудааһан, тинхээд ажаалта-тойгаар тэрэнэ хэдэг байһан юм. Тинхээ бэшэ, дарлалта мүнжээлгэнөө ба ангийн зүришлэ-доонгоо гаралан обшество до-торхи ажаалтад олонхонтын социальн худалдаа болохо коопераци хадаа өөргөөгөө үг унгарга социализмын зорилго-нуудтай, тэрэнэй ажаалай болон хамтын үг зорилгонуудтай гүйсэд дүүрэнээр таарадаг байна бшуу.

Оройной социально-экономи-ческа хүтэлбэргэ үргэдгэхэ хэрэгтэй тэрэнэй нэрлэ үгэлэн шэнэ арга боломжнууд имаг-тал энэний эхэ хэрэгтэй байна юм. Хубилган шэндхлэхэ коопера-ция нитын ноһонхор үүсэхэ. Энэний гэдэна тэрэ коопера-тивна худалдааны шаһараара шэнэ шатын, экономика ба социальна ажабайдал элдэв халбаринуудта тэрэнэй үргэ-нөөр нэрлэсэн оролодоо хэрэг-тэй эрхэ нүүсэлүүдүүдэ бай-гуулаха үгөө.

Нэн түрүүн хубилган шэнд-хлэхэ хадаа тааруу зохиод нит-ын эрхэ байдал байгуулаа, байгуула үргэлжлөөр, хэдэн миллион хүнүүдэй эдэбхи үүсхэл ба зохиохы шадаары үргэдэхэ. Энэний эрлэн гэжэ үдха шаһартай, юуб гэжэхэ, кооперация «дээрнээ» баа-ржаа болохогүй. Имагтал «до-роһоо» гаралан эдэл үүсхэл ба зохиохы шадаары ажаа ядаруу мүн ёһын тэднээ бээ-шэ, харин ажаимдарлалта, хүсэ-эхэтэй коопераци байгуулаха, тэрэний ёһотой олонхонтын хэрэг болгохо шадаха байна хэ юм.

Кооперативна худалдааны хүтэлбэргэ, нэгэ талаараа,—обшес-тыве демократическийн бодо-тодо үрэ дүн, тэрэнэй олон янзын түлээ маягуудай нэгэн мүн болно. Харин нүүгөө та-лаараа,—бүхидөө демократиче-скэ абуулгануудыг, зонхилон захиарлалта ба албан хойрог абадала эсэргүү тэмсэлэй гүнзгэрүүлгэн хүсэ эхэтэй эсбэг мүн болно. Хүүдүүдэ, үнэн дээрээ олоно мэдээлэг-дэ, хунгалта, олоной үрда тоо-солго, үйлдвэрлэлийн түлээ-барилгэдэ бүхн ажаалтад хэ-баадалга—эдэнийгөөр коопе-ратив оройдоо байха шада-агүй хэ юм. Өөргөө хүтэл-бэрлэхэ ажаа эрилетэй болохо-шадха хаа, тэрэ үнэн дээрээ ажаа эрхлэлгэйн ашаг үрээтэй түлээ ажаа болохо байна бшуу.

Кооперативна худалдааны хүтэлбэргэ ба экономика хэвэлэн эрхэ болон секторын хоорондоо сэхэ тархашагүй холбоон бин юм. Гүрэнэй предпрятин (бэт-дэл) тухай Хуули дотор батал-дагдган экономика хэвэлэн олоо арганууд тэрэнэй ажаа олоо абуулгыг эмхидхэхэ талаар ёһотой алтан түлхүүр коопе-ративада үгөө хэ юм. Гүрэнэй ба кооперативна предпрятинууд-тай адли тэгшэ наймаа хэвэлэн ба ашаг үрээтэйгөөр харил-сахи тула хэрэгтэй эрхэ байдал мүнөө бодото дээрээ байгуу-лагдажа байна.

Кооперативна худалдааны са-шанхи хүтэлбэргэ түшэн хэл-сэжэ байхада, бидэ мүнөөнэй дүй дүршлэхэ хараадаа аба-набди. Оройдоол нэгэ жээлэй туршада орой доторнай ара-дэй хэрэгсэлүүдэ ба хөөрдохо хэр-гэлгэдэхэ өнөөсүүдүүдэ шаһар-жуулаа халбарилга, худалдаа хо-лоо ажуулануудай хэрэгсэлүүдэ хангалгада 14 маяг шухау кооперативууд байгуулагдаа, хүдэлжэ эхлэнхэй. Манайда мүнөө 150 мянгандаа дээрэ хүнүүд кооперативна ажал абуулга эрхлэн. Шэнэ коопе-ративуудай олонхонтын ашаг үрээтэйгөөр худалдаа, хүн зоний дунда хүндэтэй болохо эхлэнхэй. Кооперативуудай бүтээдэг эд баранай ассортимент түр-гэн үргэдэхэ. Ажаауудалы ба захиарилга-барилгын талаар тэдэний үзүүдэгдэ туһаламжа-нуудай ажил улам ургана.

Гүрэнэй предпрятинуудай бүридэл дотор, гол түлээ ашаг үрэ багатай гу, али гарга эхэ-лөө үчастогуудта, нүүдэй үедэ кооперативна ёһо гүринууд хэ-дэй хэрэгсэлүүдэ болоо. Ашаг үрнэ хараа байса дээрлэн гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эзэн бусаар хандаха абадал усадаһангай, худалдаг хүнүүдэй тоо хоороо-ноной, ажаала тааруу зохиодоо эмхидхэнэй ба материална байгуулуудыг гамтайгаар хэрэг-лэлэнэй ашаар эндэ ашаг үрнэ нилдэг түргээрөө ургана хэ юм.

Гэбшээ коопераци бүхн дээрээ найм хүсэ шадаалтай болохо байна гэшээ. Тэрэнэй продукци хадаа үйлдвэрлэлийн эд бараа худалдааны ба хан-галга бэлүүлгын хэмжээн до-торгон бага хуби ээлдэг байна. Поомышленна томо предпрятинууд дээрэ коопе-ративууд эхэ удаанаар, юрэн-хүлэн хэлбэл, дурегүйгөөр байгуулагдаа байна бшуу. Энэний гэдэна кооперативна худалдаа оройной элдэв нота-гуудта адли бээсээр хүтэжэ. Москвейгай обшество коопе-ративын элдэв түлээлүүдэ эм-хидхэхэ ба хүтөөлгөн талаар горитой юумэн хэгдэнэ. Худал-даа наймаанай, медицинскэ, хангалга-худалдааны коопе-ративууд, сүлөө сэг эмхидхэхэ талаар кооперативна коллек-тивууд болон бусад худалдэ

эхлэнхэй, Мүнөө Москва ша-дэр 1137 кооператив худалдэ байһанай. Дунда эрэгээр нэгэ райондо 27 кооператив худал-дэ хэ юм. Прибалтикийн рес-публикануудта, Краснодарска болон Ставропольска хизаар-нуудта, Саратовска, Иванов-Франковска болон бусад зар-им областинуудта коопера-тивна худалдаа эдэбхитэйгээр абуулагдана.

Гэбшээ ондоо жээшэнүүд байһан байха юм. Дунда Азийн республикануудта, Казахстанда, Азербайджанда дунда эрэгээр нэгэ хүндэ кооперативуудай үзүүлэг ажуулагдгай хангал-тын хэмжээн, нэрлэжэ, Эстон-инхиндо оролодо, 20 шухау дахин бага байха юм. Архан-гельска, Тамбовска, Тульская областинууд болон хэдэ эдэн бусад нотагуудта арадай хэр-эгсэлүүд эд бараа гаргадаг кооперативуудай тоо гарайн-гаа хургаар тоолохоор байна. Эндэ кооперативуудай ажал абуулгада тааруу эрхэ бай-дал гансаахэ байгуулагдаагүй бэшэ, харин элдэв янзын хала-тануудыг хэдэг, хуули буса хоригто ба хизаарлтануудыг олоо ушарта тоогодоо байха юм. Тэдэний худалдмэрин тухай хүн зондо дутуугаар, олоо шухал нэрлэ талаанаа, мэдээ-сэгдэдэ байна бшуу.

Кооперацийн хүтэлбэргэдэ наад тойбо ушаруулагд, тэр-эний эгнэхэ абадал бууруул-лагд зарим муу үзэгдэлүүдэй өсөнтийн гоража болохогүй. Энэ халбарилга зоримдаа хо-лоо хобдог хүнүүд, үнжээдэг жүүлүүд, шэлжэн оролод байха юм. Тэдэний аралжаа наймаа хэрэ дэлгэнүүд коопе-ративын үг урхыг тауана хэ юм. Зарим кооперативуудай, тэдэний үсөөн байһан дээрлээ, үнэ сэнгүүдэ дээшлүүлгэнэй ашаар өнөөдөгөө олоо дохдоые эхэ болгохо ушар-нууд үзэгдэнэ. Энэний эрлэн ажа-лалт тон зүб гомдол гаргана хэ юм.

Хэрэгтэй болоо хаан, хуули хэрэгсэлгэ ёһотой бшуу. Гэбш-ээ гансал зонхилхи хэмжээ-нүүдээр энэ асуудал шиндхлэхэ болохогүй. Гол арга зам гэд-хэдэ, кооперативууд тойлоо-шооруула, үнэн зүб үрлэгдэхэ үүсэхэ ушартай гэшээ. Энэ-ний гүрэнэй предпрятинууд эр-хээ халбарилга ёһотой бай-ёһотой. Харин энэний нүүдэй үнүүдэ эд баранай ба хангал-тануудай дэлгүүр дээршээ, үнэ сэнгүүдэй хэм хэмжэнээшэ байнаар нүлөөлэхэ ушар-тай бшуу.

Тухай хуулийн гүйсэд ба-талдаггүй байһан ушар коопе-ративын хүтэлбэргэдэ горитой наад ушаруула гэжэ мэдэрэхэ эрэгтэй. Кооперативна худал-дэ гэжэ гүримшуулха ёһотой, мүн-өө хүсэндөө байһан ажи амлараа нормативна актинууд олоо ушарта бээ бээдэ зүри-шлэгдэ байха юм. Тинхээ тинтэ-рээ тэдэний олонхон коопе-ратив эмхидхэгдэ гансаахэ туһа хүрлэгдэггүй байхааа гэдэна хэ юм. Энэниин хараадаа ажаа, шэнэ нэгэн нитэ бүү-хосонхой хуулийн акт—СССР-тэхи Кооперацийн тухай Хуули байгуулаха хэрэгтэй гэжэ мэдэ-рэгдэнэ байна. Тэрэ коопера-тивна худалдааны арга болом-жо ба хэмжэээ эрид үргэдэхэ байна хэ юм.

Энэ Хуулийн үг зорилго гэд-хэдэ, кооперативна-колхозно зоринио бэхжинүүхэ ба хүт-өөлгөө кооперативна демокра-тикийн өөргөө хангалта хуули ёһотой олоо аргануудыг бай-гуулаха, кооперативна пред-прятинууд болон эмхинуудэй бүхн түлээлүүдэй ажал абуул-гын экономика хэмжээлгэдэ ба хуули ёһотой үндэстэй хуури-нуудыг бүридүүлэхэ, тэдэний эрхэнүүд ба үлгэнүүдэ то-дорхойлохо, гүрэнэй ба ажахын аргануудай харилсаануудыг гүримшуулха хэрэг мүн боло-но гэшээ. ЦК-гай Политбюро-гоор хайшаагдган Хуулийн холсэт бүгдэд арадай зүбшэн абуулга эрхлэн. Тэрэнэй тэм-сэлхандаа, энэний—шэнэ юумэ үүдэхэн документ, ху-билган шэндхлэлгэн документ гэжэ үнэишэхэ таанад аргатай байгаа. Тэрэ бүхн экономика хэрэгсэлүүд уршанан шэнэ бшо-сонхой социальн хүтэлбэргэдэ шэнэ амсалал ороулаха аргатай байна.

Энэ документэны али бүхн талаанаа эгнэхэдээ, Хуулийн холсэт хадаа коопераци тухай ленинскэ суртал хургалуу-дэний байдалтай нэгдүүлгэдэ, хубилган шэндхлэлгэн хараа бодолтой, манай обшес-тыве дотор дэлгэрэн гүн гүн-зэгэ хубилалтануудай дүй дүр-шэлтэй тэдэний талааршугуй-гоор холбохо үүргэтэй байна гэдэ тэмдэглэхэ эрэгтэй. Тэрэ хадаа Гүрэнэй предпрятин тухай Хуулийн дүрмүүдтэй ба экономика реформын бусад нормативна актинуудтай нэг-дэ холбоотой, тинхээд тэдэ-ний эрхлэлгэн олоо аргануудай хуули ёһотой үндэстэй гүрэнэй горитойгоор үргэдэхэ гэжэ олонхоо хэрэгтэй.

Зарим асуудалуудай талаар Хуулийн проект эд олоо аргануудта шэнэ эрлэн сэхэ ху-билалтануудыг оруула. Энэнь экономика бүхн ажабайдала д нүлөө үзүүлэх ёһотой. Ко-оперативна сектор хадаа орой-ной арадай ажахын нэгэн нитэ комплексн адли эрх-тэй хубин болон гэжэ мэдэ-рлэн абадал шэнэ докумен-тын үндэстэй—хуурийн, ондоо-гоор хэлбэл, голын болон гэ-шээ. Тингээ кооперацийн үндэстэй хуури болохо ленин-скэ гол ёһо нэрлэгдэхэ бшуу. Энэний үндэстөөр коопера-тивуудай ажал абуулгын хэм-

жэн үргэдэнэ, энэний эрлэн урда байһан, хэрэггүй хизаарлал-танууд усадагдана. Коопера-тивна орохо эрхэ оройной бүхн эрхэндээ олгодоно. Хүдэлмэ-ришэд болон алба хаагшадта хараалгадан бүхн социальн эрхэнүүд тэдэний гэшүүдтэй дэлгэрүүлэгдэнэ хэ юм. Ко-оперативуудай ажал абуулга дотор ажахын тоосоонтой ба ёһонүүдэй аашаада үгжөөг-дэжэ байһанын шухал урда-тай. Энэний түсэлбэрлэгдэхэ, үнэ сэн тооголодоо, өнөө-сүүдүүдэ хэрлэглэгдэхэ, өжөл-өй түлбэрлэгдэхэ хабаа-тэй байха юм.

Колхозуудта сэхэ хабаатай шэнэ эрлэн сэхэ хэдэ-хэдэн дүрмүүд оруулагдана гэжэ олонхон тэмдэглэхэ хүсэнбэ. Тэдэний хамнабарин ажал абуулга хэлгэдэ тогтоогодон хизаарлалгэ гүйсэд усадаха гэжэ үндэстэй баримтатэй гэжэ тооломоор байна. Мүн кол-хозууд тэрэнэд далаагдган гээр болон өсөдөгөө гол фонднуудыг бусад предпрятин-уудта гүй, али амлараа хүн-үүдтэ арэндээр үгэхэ, худао ажахын элдэв кооперативуудыг байгуулаха, гададын эконо-мическэ абуулгануудыг эрх-лэхэ аргатай болоно гэшээ. Энэний хамта муугаар худал-дэн кооперативуудыг үгчэ хэмэ, газар элдэхэ тэдэний эрхын хайхаа арга боломжо хараа-лагданхай.

Кооперативна түлээ ажаа-нуудыг нарижуулан найжаруула-га социальн олоо ороноудтай-шээ бэлүүлэгдэхэ. байһан гэжэ тэмдэглэхэ эрэгтэй. Тэдэ-ний дүй дүршлэдэ бага бэшэ ноһонхортой, ахармаар юумэн байха юм. Энэ дүй дүр-шлэны бидэ анхралтайгаар шэнжлэхэ, бээ бээдэ аша тухайтай харилсаа холбоо үр-гэдэхэ, бүхн тухайтай юумэ эдэбхитэйгээр хэрлэгэхэ ёһо-тойбид гэжэ хэнэбид.

Нүүдэлдэг Кооперацийн тухай дэлгээдэг кооперативна тухай элдэхэ хуулиноо хадаа де-мократиче хүтөөлгөө, манай арадай ажахын найжаруула гэжэн партиин стратегическэ хараа шугамай сэхэ үргэлжэ-лэлэ, орон дотор бэлүүлэгдэ-хэ байгаа экономика хэвэлэн социальн хубилалтануудай та-лааршугуй хубин болон гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хүсэнбэ.

Бүхн шэнэ юумэнэд адли, кооперативна худалдааны арга боломжо асуудалуудай ушар-жа болохо байһанын эли хэ юм. Хэрбээ энэ хэрэгтэй тү-лөө эршэтэйгээр, үсэд нэтэ-рүүгээр оролодоол, бидэ тэдэ-нийн дабаа байхабди гэжэ найдамаар. Мүнөө ажахы эр-хлэлгэн шэнэ түлээ маягыг ойлгохо талаар нитын найм бодолдо, бүхн хардануудта эрид хубилалта туйлаха гэшээ тон шухала. Хуушанай бодо-мо ба абуулгын нэрлэхүүдүүдэ эрид шүүдэ үгчэ хээ, коопера-тивне хоёрдохи элжэнэй, шү-тэла бэшэ хэрэг гэдэ тэрэнэд хандалгыг хубилгаха хэрэгтэй. Коопераци, ажахы эрхлэлгэ-н бусад амаршэ түлээ ян-заа адли, гүрэнэй нүүлөөлгэн хэмэ аажуу тэ байха ёһотой. Энэний тула экономика найдамайта эсбэгүүд—налог тохолог, уршаламжын поинти-ка, кооперативуудтай элсээ баталалгын гурим, гүрэнэй зар-имлаар дамжуулан тэдэний ажал абуулгада нүүлөөлгө ушар—эдэ бүгдэд бин хэ юм. Мүн энэний гэдэна мүнөө хүсэндэ байһан хуулинууд бүхн талаараа кооперативуудта дэл-гэрүүлэгдэхэ байна бшуу. Эдэ-ний ажаа сахиа, асуулгын техник хангалтын социальн тэдэжжын, орошон тойрхины байгаагын аршалан хангал-тын асуудалуудта хабаатай байха юм.

Хуули наринаар сахиа асуу-д мүнөө онсо шухала урда-тай. Энэнийгөөр демократи-ческа абуулгануудыг, эконо-мическа реформошээ уршага ябахгүй. Ажаахи коллекти-вүүдэй эрхэнүүдэ тохоогүй абадал элдэв шатын олоо хү-тэлбэрлэгдэхэ шүна мяхан-дэн оройной гэжэ эсхэ мэдэр-эх ёһотой. Тэдэ «наһанаарвал болохо» гэдэн гол ёһы ба-римталжа хурашоо хэ юм. Тинхээд өөргөөн абуулганууд туйлоо хойшлонгоудай тү-лөө моральнашээ, тинхээ тин-тэрээ материалнашээ талаар хэрхээсэдэггүй байна бшуу. Наям хүсэндөө оройноо Гүрэнэй предпрятин тухай Хуулийн эдлэн олоо тоодо баримта-нууд нүүдэй үедэ элрүүлгэдэ-хэ. Энэний эрлэн шэнэ ажаа абуулгануудыг саваадаа гар-гахагүй тухайн министрствэ-нууд болон албан зурганууд-дэй хүтэлбэрлэгшэдэ ЦК-гай Политбюроо шаһаар үндэ-лэн хануулан байна.

Экономиком, тэршэлэн нит-ын ажабайдал бусад халбар-инуудта адли, хуули ёһо на-ринаар сахиа гэшээ хубилган шэндхлэлгэн зайлаагүй эрилет болно. Гүрэнэй, ажахын бүхн аргануудай, нитын эм-хинуудэй, бүхн шатын хүтэл-бэрлэгшэдэй абуулганууд иматтал хуулийн хэмжээн эсэ-сөө үзүүлэгдэх ёһотой.

Коопераци тухай хэлэхэ бо-лоо наа, нүүдүүдэй, захирал зонхилоо гэшээ тэрэнэд уг унгарлаа харша абадал бо-лоно. Захирлалта үгэхэ, элдэв даабари балеаха, бодоомогүй хорилонгоуд хадаа имагтал хэр-гэ муудахаа, харин эсэсэй эсэстэ нэрэ хүндэныг бууруула-гу, али үнжээдэг тэрэниинэ халгажа болохо байна бшуу. Кооп

